

Strategi for inkluderende læringsmiljøer i folkesko- lens almendel i Billund Kommune

5. december 2017

Acadre 17/2886

Indhold

Forord	3
Indledning.....	4
Værdigrundlag og principper.....	5
Fælles læringsforståelse	6
Perspektiver på inkluderende læringsmiljøer	6
Temaer i strategien for inkluderende læringsmiljøer	8
1. Kompetenceudvikling og læringsfællesskaber	8
2. Samarbejde om barnets læring og udvikling.....	10
3. Rettidig indsats	11
4. Pædagogisk praksis.....	13
Implementering, opfølgning og kommunikation	15
Bilag 1: SFIs anbefalinger på baggrund af deres evaluering i 2015/2016 af inklusionsindsatsen i Billund Kommune	16
Bilag 2: Ekspertgruppens afrapportering på udfordringer og anbefalinger, maj 2016	17
Bilag 3: Forskning på området.....	18
Bilag 4: Strategiske mål i politikkerne	19
Bilag 5: Overordnet handleplan for de fælleskommunale tiltag i strategien for inkluderende læringsmiljøer	21
Bilag 6: Overordnet implementeringsplan for strategien for inkluderende læringsmiljøer (2018-21)	23

Forord

At arbejde med strategiske indsatser til styrkelse af inkluderende læringsmiljøer i folkeskolen er bl.a. fundet i to internationale aftaler.

Salamancaerklæringen fra 1994 er en international erklæring om alle børns ret til uddannelse. UNESCO og UNICEF stod bag konferencen, der vedtog denne erklæring, hvori det bl.a. hedder:

”De, der har særlige uddannelsesmæssige behov, skal have adgang til almindelige skoler, som skal være i stand til at imødekomme deres behov ved at anvende en pædagogik, der er centreret omkring det enkelte barn, almindelige skoler, som har denne inklusive orientering, er det mest effektive middel til at bekæmpe diskrimination, skabe trygge fællesskaber, bygge det inklusive samfund og opnå uddannelse for alle; desuden giver de langt de fleste børn en ordentlig uddannelse og forøger dermed hele uddannelsessystemets effektivitet og ressourceudnyttelse. (Uddrag af Salamancaerklæringens art. 2)”

FN-konventionen som Danmark har ratificeret den 13. juli 2009.

Ifølge FN-konventionen skal deltagerstaterne sørge for et inkluderende uddannelsessystem på alle niveauer. Det er blandt andet vigtigt, at personer med handicap får den nødvendige støtte i det almindelige uddannelsessystem.

Det er altså ikke alene en fysisk integration, men således også både en læringsmæssig og en social inklusion, der skal give mening for både den enkelte og fællesskabet.

Den er en ambition, at denne strategi kan medvirke til at styrke fundamentet for og det professionelle samarbejde om udviklingen af en inkluderende folkeskole. I skolen skal der være plads til alle.

Indledning

I de senere år er der kommet et øget fokus på inklusion i folkeskolen. I 2012 medførte en ændring af folkeskoleloven, at flere elever skal inkluderes i almenundervisningen, samtidig med at det fortsat tilstræbes, at det faglige niveau løftes og trivslen fastholdes.

Der er mange opfattelser af og definitioner på inklusion og inkluderende læringsmiljøer.

Rasmus Alenkær har følgende definition af inklusion: "Inklusion er en dynamisk og vedvarende proces, der har til formål at udvikle mulighederne for ethvert menneskes tilstedeværelse i og udbytte af samfundets almene arenaer. I denne proces har man fokus på kvaliteten af det enkelte individs fysiske betingelser, sociale samspil og opgaveløsning inden for rammerne af en valgt kontekst. Der tages i den forbindelse særligt hensyn til dem, der er i farezonen for marginalisering og eksklusion."

Rasmus Alenkær opererer med begrebet kvalitativ inklusion, hvilket omfatter tre elementer: Fysiske betingelser, socialt samspil og opgaveløsning. Ved at have fokus på kvalitet i stedet for kvantitet bliver inklusion ikke bare et spørgsmål om at bringe nogen ind i det almene, eller om at beholde nogen i almenklassen. Der er ikke nogen, som skal inkluderes mere end andre. Alle skal inkluderes. Der er ikke nogen, som er mere specielle end andre. Alle er specielle. For det andet skal elevernes oplevelse være omdrejningspunktet ved vurderingen af succes og ikke den pædagogiske indsats. Skolen er inkluderende, når eleverne oplever at være inkluderede.¹

Da elever har forskellige behov og forskellige forudsætninger, er det, der gør, at de oplever sig kvalitativt inkluderede, ofte forskelligt fra individ til individ. Der er således ikke én pædagogisk tilgang, eller én fysisk placering, der kan sikre alles oplevelse af kvalitativ inklusion.¹

Den store udfordring ligger i at muliggøre den enkelte elevs oplevelse af kvalitet, alt imens alle andre elever omkring eleven ligeledes skal have optimale muligheder for at opleve kvalitet. Dette kan betegnes som kvalitativt inkluderende fællesskaber.¹

Strategien for inkluderende læringsmiljøer er en udmøntning af politikken for udviklende fællesskaber – inklusionspolitik for området 0-18 år i Billund Kommune, 29.01.2013 og af elementer i skolepolitikken, der blev godkendt af Byrådet den 20.06.2017.

Ambitionen er, at der er plads til alle i vores læringsmiljøer, forudsat at det samtidig indebærer, at der er kvalitet i arbejdet - kvalitativ inklusion.

For nogle elever, vil det dog desværre være utopisk, eller i bedste fald særdeles vanskeligt at opleve optimal, kvalitativ inklusion i det almene. Når det kommer til børn med eksempelvis gennemgribende udviklingsvanskeligheder, svære påførte traumer, massiv social belastning eller ekstrem kulturel divergens, er placering i et stort læringsfællesskab nogen gange en ineffektiv og måske ligefrem uetisk måde at håndtere udfordringen på. For nogle elever vil der således være behov for et særligt tilbud.

Dette må dog aldrig forhindre, at idealet søges opnået i muligt omfang for den enkelte elev. Det vi skal passe på, er ikke at definere grænserne, før vi har gjort os erfaringer med de konkrete børn i praksis. Ofte viser det sig, at målrettede forsøg udvider mulighederne.¹

Af visionen i skolepolitikken fremgår:

¹ Uddrag fra Rasmus Alenkærs artikel: Kvalitativ inklusion, 5. februar 2014

Vi er inddragende med eleverne i centrum og vores styrke er mangfoldighed og stærke fællesskaber

Det er væsentligt, at vi med afsæt i strategien drøfter, hvad vi forstår ved kvalitet og at vi forholder os til samt understøtter og udmønter elementerne i strategien for at opnå inkluderende læringsmiljøer. Dette vil være ved såvel fælleskommunale tiltag som ved lokale tiltag på de enkelte skoler.

Værdigrundlag og principper

Strategien bygger på værdierne i politik for udviklende fællesskaber og værdier i skolepolitikken. Dem, vi ved formulering af strategien, har haft særlig fokus på er markeret med fed i nedenstående bokse.

Værdier i politik for udviklende fællesskaber:

- **Inddragelse**
- Ejerskab
- **Kvalitet**
- **Sammenhæng**
- **Dialog**

Værdier i skolepolitikken:

- **Fællesskab**
- **Tillid – tolerance og rummelighed**
- Fordybelse
- Vedholdenhed
- Nysgerrighed
- **Inddragelse**

Strategien bygger ligeledes på principperne formuleret i politikken for udviklende fællesskaber, skolepolitikken og Med barnet i centrum v. 2

Billund Kommunes forventninger til medarbejderne:

- Medarbejdernes påtager sig det formelle ansvar i samspillet med børn/unge, forældre og andre aktører og private netværk
- **Medarbejderne arbejder for udviklende fællesskaber**
- **Medarbejderne tager initiativ til, og sikrer en anerkendende dialog med respekt for forskellighed**
- **Medarbejderne skaber tillid og tryk-
hed i samarbejdet**

Principper i skolepolitikken:

Vi skaber værdi for eleverne

- **Gennem en nyskabende og eksperimenterende tilgang**
- **Ved arbejdet med mål og progression**
- **Gennem professionelle læringsfællesskaber**
- **Ved at arbejde data- og forskningsinformeret**
- **Gennem en forebyggende og en helhedsorienteret tilgang**

Styrende principper for det tværfaglige distriktssamarbejde, Med barnet i centrum v. 2:

- Vi drager omsorg for børn/familier, der bor i distriktet
- **Vi arbejder ud fra en inkluderende og anerkendende tilgang**
- **Vi har en ressourceorienteret tilgang til børn og forældre samt til det professionelle og private netværk**
- **Vi inddrager barnet, forældre og det private netværk som en naturlig og ligeværdig ressource**
- **Vi samarbejder og skaber helhed på alle niveauer**
 - **Institutionsniveau**
 - **Distriktsniveau**
 - **Fælleskommunalt niveau**

Værdierne og principperne er indtænkt i de operationelle mål og tiltag og er derfor ikke foldet yderligere ud i strategien.

Fælles læringsforståelse

Skolepolitikken indeholder en fælles læringsforståelse. Følgende uddrag herfra er særlig relevant i forbindelse med strategien:

”Vi arbejder for at øge børns læring i form af faglig, social og personlig udvikling. Vi udvikler motiverede, nysgerrige børn med et positivt syn på sig selv og andre og med lyst til læring gennem hele livet.

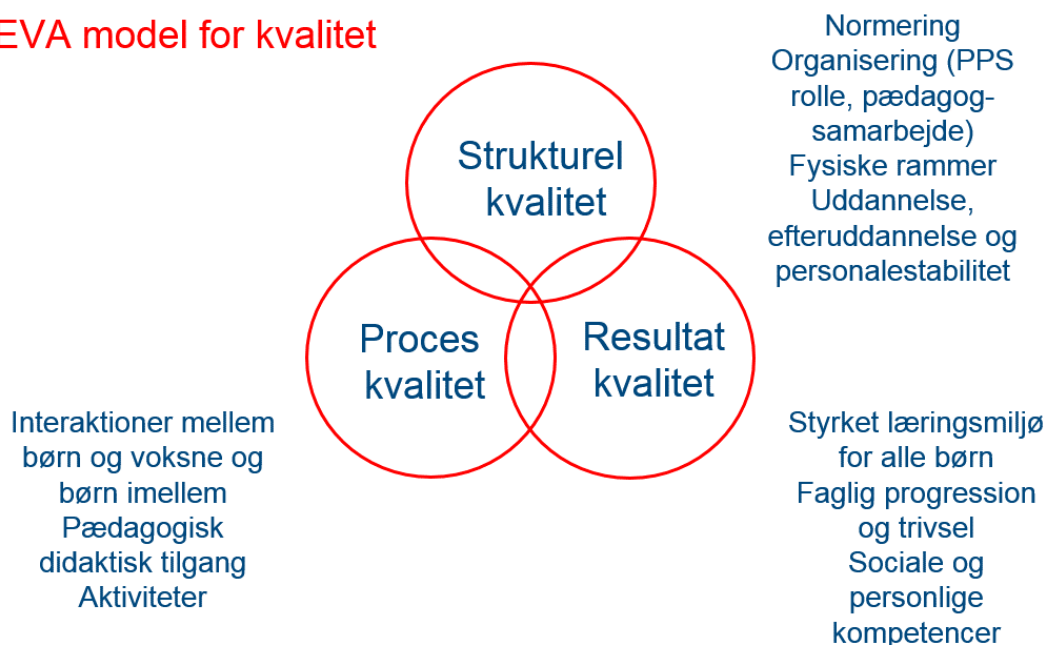
Vi arbejder professionelt med fokus på nye og bedre tilgange til læring ved at lære af børnene, af forældrene, af hinanden og af forskningen.

Vi anerkender og tager udgangspunkt i, at børn er forskellige og differentierer ud fra børnenes ressourcer, deres læringsstrategier og situationen.”

Perspektiver på inkluderende læringsmiljøer

Hvad der er kvalitet i forhold til inkluderende læringsmiljøer kan betragtes ud fra forskellige perspektiver, børnenes, forældrenes, det pædagogiske personales, ledernes, forvaltningens og politikernes. Ved formuleringen af strategien for inkluderende læringsmiljøer har vi anvendt Danmarks Evalueringsinstituts (EVA) model til at analysere kvalitet. Modellen indeholder tre dimensioner i forhold til kvalitet: strukturel, proces og resultat kvalitet.

EVA model for kvalitet

De operationelle mål og tiltagene i strategien er i forlængelse af modellen kategoriseret som hhv. strukturelle operationelle mål og strukturelle tiltag samt processuelle operationelle mål og processuelle tiltag.

Der har været nedsat en projektgruppe med repræsentanter fra PPS, Familieafdelingen, Dagtilbud og Skoler. Denne har ved formuleringen af strategien taget afsæt i:

1. SFIs anbefalinger til Billund Kommune, januar 2016 – se bilag 1.

I 2015/2016 evaluerede SFI inklusionsindsatsen i Billund Kommune. Formålet med evalueringen var at give Børne- og Kulturudvalget i Billund Kommune viden om, hvordan inklusionen i kommune opleves, og en vurdering af, om man har tilrettelagt inklusionsindsatsen på den rette måde. Evalueringen belyste hvilke erfaringer og oplevelser, der var med inklusion blandt børn, forældre, lærere, pædagoger, skoleledelser og PPR.

2. Ekspertgruppens afrapportering på udfordringer og anbefalinger, maj 2016 – se bilag 2.

Regeringen nedsatte i juni 2015 i forbindelse med deres grundlag "Sammen om Danmark" en ekspertgruppe bestående af en række praktikere, der havde til opgave at afdække proportioner i omstillingen i inklusion, identificere hovedproblemer og komme med anbefalinger til den praktiske implementering.

3. Forskning på området – se bilag 3.

4. Egne erfaringer.

Med afsæt i ovenstående er følgende fire temaer i strategien valgt:

1. Kompetenceudvikling og læringsfællesskaber
2. Samarbejde om barnets læring og udvikling
3. Rettidig indsats
4. Pædagogisk praksis

Under hvert tema er det relevante vedr. SFIs og ekspertgruppens anbefalinger samt forskning fremhævet.

Temaer i strategien for inkluderende læringsmiljøer

Afsættet for strategien er de strategiske mål i politikken for udviklende fællesskaber, skolepolitikken og Med barnet i centrum v. 2. Politikken for udviklende fællesskaber indeholder dog ingen indholdsmæssige mål. I *bilag 4* findes de strategiske mål for hvert tema.

1. Kompetenceudvikling og læringsfællesskaber

Strukturelle operationelle mål:

De pædagogiske medarbejdere:

- Har kendskab til evidensbaserede undervisningsmetoder og interventionstiltag målrettet elever med særlige behov og kan med deres professionelle dømmekraft målrette interventionstiltag og metoder til elevernes behov.
- Får vejledning og efteruddannelse i interventionstiltag over for elever med særlige behov for at kunne opleve at mestre interventionstiltag og med succes omsætte dem i den pædagogiske praksis.
- Har en let og kvalificeret tilgang til viden og hjælp både på deres skole og på tværs af skolerne.
- Opnår en fælles kompetenceudvikling, der styrker arbejdet med handleplaner både på elevniveau og i læringsfællesskaber.

Strukturelle tiltag:

- De pædagogiske medarbejdere indgår i professionelle læringsfællesskaber, enten med kollegaer på skolen eller uden for skolen.
- De pædagogiske medarbejdere videndeler systematisk med de øvrige skoler og med andre videnkilder i kommunen. Der etableres en struktur og systematik i forhold til, hvordan videndelingen skal foregå. Dette kan bl.a. ske via AKT-netværket på tværs af skolerne.
- Styrkelse af AKT-netværket og de faglige netværk i forhold til deres rolle med kollegastøtte, vejledning i både forberedelsen og i praksis for at understøtte læringsfællesskabet, holde fokus på faglig progression, differentiering og inkluderende læringsmiljøer.
- I forhold til elever med særlige behov har de pædagogiske medarbejdere let og fleksibel adgang til ressourcepersoner både internt på skolen og i Børn og Kultur herunder PPS, som kan yde supervision og støtte direkte i undervisningen, på arbejds møder eller i pædagogiske forum og styrke kendskabet til evidensbaserede undervisningsmetoder og interventionstiltag.
- Der udvikles metoder for det gode arbejde med handleplaner og de pædagogiske medarbejdere træner anvendelse af metoderne i en inkluderende praksis.

Anbefaling i SFI rapporten:

At Billund Kommune bliver bedre til at dele viden på skolerne og på tværs i kommunen, fx ved at systematisere den uformelle videndeling, så man kan bruge kolleger med særlig viden på et område til fx supervision. Det kan også være ved at gøre PPR-hjælpen mere lettilgængelig og systematisere brugen af andre videnkilder i kommunen.

Anbefalinger fra ekspertgruppen:

- En bedre tilgang til viden og hjælp
- Styrke praksisnær kompetenceudvikling

Processuelle operationelle mål:

De pædagogiske medarbejdere:

- Har elevperspektivet som omdrejningspunkt i deres arbejde. De er åbne og lyttende i forhold til elevernes perspektiver. De tillægger elevernes stemme en reel værdi.
- Har en helhedsforståelse af læringsfællesskaber og opfatter elevernes læring som et fælles ansvar.
- Oplever, at der er fleksible og målrettede indsatser både på elevniveau og i læringsfællesskaber.

Processuelle tiltag:

- I professionelle læringsfællesskaber anvendes metoder, der sikrer inddragelse af eleverne.
- Kulturen på skolerne styrkes, så de pædagogiske medarbejdere i højere grad støtter og hjælper hinanden og udnytter hinandens styrker ind i praksis. Dette kan være med afsæt i teamsamarbejde – professionelle læringsfællesskaber.
- Skærpet fokus på læringsfællesskabet og arbejdet med handleplaner. Handleplanerne forholder sig således til såvel den enkelte som fællesskabet.

Hvad siger forskning:

Et væsentligt element i at udvikle skoler i en inkluderende retning er, at der er et fælles værdi- og vidensgrundlag for inklusion på skolen (Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, 2013). Alle skal have en fælles forståelse for alle elevers læringspotentiale, samt udvise respekt for elever med særlige behov. (Nind et al 2004)

Interventioner og tiltag der igangsættes tilfældigt får ikke længerevarende effekt på skolerne i forhold til at inkludere elever med særlige behov (Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, 2013)

Vellykket inklusion kræver, at lærerne har instruktion og efteruddannelse i interventionstiltag over for elever med særlige behov, adgang til ressourcepersoner, som kan yde supervision og støtte direkte i undervisningen, samt kendskab til evidensbaserede undervisningsmetoder og interventionstiltag målrettet elevernes særlige behov. (Dyssegaard & Larsen)

Lærerne skal indgå i et pædagogisk fællesskab, enten med kollegaer på skolen eller uden for skolen, for at elever med særlige behov effektivt kan inkluderes i almenundervisningen. (Sheehy)

2. Samarbejde om barnets læring og udvikling

Strukturelle operationelle mål:

Dialogen mellem skolen, PPS, Familieafdelingen, Familieindsatsen, fritids- og foreningslivet og forældrene er god og til gavn for eleverne. Problemer og udfordringer anerkendes.

Strukturelle tiltag:

- Vi skaber gode rammer for den gode dialog mellem skolen, PPS, Familieafdelingen, Familieindsatsen, fritids- og foreningslivet og forældrene.
- Strukturen understøtter, at vi samarbejder tværgående, og at alle kommer med deres input for at sikre, at indsatser bliver fælles indsatser.

Processuelle operationelle mål:

Vi er tydelige i vores forventninger til forældrene og betydningen af forældrenes engagement i deres barns skolegang. Både i forhold til det enkelte barn og til fællesskaber.

Der er dialog mellem skolen og forældrene til gavn for eleverne.

Skole-hjem-samarbejdet er anerkendende og differentieret.

Processuelle tiltag:

- Vi mobiliserer forældrekræfterne i forhold til den samlede opgave – fællesskabet.
- Vi skaber og vedligeholder sammen fællesskaber for både elever og forældre med fokus på både det enkelte barn og fællesskaber.
- Skolernes samarbejde med dagtilbud styrkes i forbindelse med samarbejdet med forældre før skolestart for at skabe sammenhæng og helhed i barnets hverdag.
- Mulighederne for videndeling indenfor rammerne herunder hensyntagen til fortrolighed udnyttes.

Anbefaling i SFI rapporten:

Kommunikation med forældre.

- **Anbefaler så meget åbenhed som muligt om børnenes forskelligheder, herunder deres særlige behov. Det gælder både over for klassekammeraterne og de andre forældre.**
- **Anbefaler en så stor åbenhed som muligt ved konkrete episoder for at undgå rygtedannelser, og at forældrene bliver utrygge.**

Anbefalinger fra ekspertgruppen:

- **Styrket forældreinddragelse og -ansvar**

Hvad siger forskning:

Samarbejde med forældrene er en væsentlig forudsætning for vellykket inklusion. (Amilton)

3. Rettidig indsats

Strukturelle operationelle mål:

Vi samarbejder og skaber helhed på alle niveauer:

- Institutionsniveau gennem forældresamarbejde, teamsamarbejde og pædagogisk forum.
- Distriktsniveau gennem de tværfaglige distriktsmøder
- Fælleskommunalt niveau med tværfaglige styregruppemøder og ved fælles kompetenceudvikling.

Strukturelle tiltag:

- På de tværfaglige distriktsmøder indtænker vi rettidighed med tidlige indsatser, som omfatter både det enkelte barn og fællesskaber.

Det kan bl.a. ske ved:

- forældrenes inddragelse i udarbejdelse af dagsordenerne for møderne og ved opfølgning på resultatet af forældrenes evaluering af møderne jf. "Med Barnet i centrum v. 2".
- at arbejde på fleksible og dynamiske tiltag for og tilbud til elever. Forløbene skal være kontinuerlige, så længe behovet er tilstede. Tiltagene italesættes som midlertidige og ikke permanente tiltag. De midlertidige tiltag med fællesskaber fordrer, at skolerne arbejder på at skabe et læringsmiljø for alle og på at få elever tilbage i det almene fællesskab.

Anbefalinger i SFI rapporten:

- **At vi i Billund Kommune sørger for at tænke helhedsorienteret om barnet og koordinere mellem de kommunale systemer i de tilfælde, hvor det er nødvendigt.**
- **At vi i Billund Kommune sørger for, at der er fleksibilitet i tilbudene, så børn, der ikke trives eller udvikler sig fagligt i folkeskolens almenundervisning, får et andet relevant (special-) tilbud, og at der ikke går for lang tid fra, at problemstillingen konstateres, til der rent faktisk handles på den.**

Processuelle operationelle mål:

Samarbejdet mellem fagpersoner er koordineret, sammenhængende og helhedsorienteret. Vi samarbejder forpligtende og systematisk ved alle typer af overgange, så børnene oplever sammenhæng mellem institutioner. Vi sikrer i samarbejde med forældrene, at nyttig information om barnet er tilgængelig i overgangssituationer.

Processuelle tiltag:

Vi skaber helhed i barnets hverdag ved at udvikle sammenhæng i alle typer af overgange. Dette kan eksempelvis ske:

- Med afsæt i de tværfaglige distriktsmøder.
- Ved overgangen mellem dagtilbud og skole.
- Ved overgangen mellem specialtilbud og det almene område.
- Ved overdragelsesmøder og vejledningssamtaler med Ungdommens Uddannelsesvejledning.

Anbefalinger fra ekspertgruppen:

- **At alle i og omkring folkeskolen understøtter, at almenmiljøet i højere grad har fokus på forebyggende og foregribende indsatser i forhold til elever med særlige behov, eller elever der på anden vis kan komme i vanskeligheder.**

Hvad siger forskning:

- **Tidlig forebyggende social indsats kan i mange tilfælde betale sig rent økonomisk. Analyser har vist, at investeringer i tidlig indsats for udsatte børn giver et betydeligt økonomisk afkast og at det er størst, når man sætter ind i børnenes tidlige leveår. Derefter falder det markant med alderen (James J. Heckmann, 2008)**
- **Kendskab til evidensbaserede strategier og tidlige indsatser er afgørende for at påvirke adfærdsvanskelige elevers udvikling positivt (Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, 2013)**

4. Pædagogisk praksis

Strukturelle operationelle mål:

Det pædagogiske personale og ledelsen styrker de inkluderende læringsfællesskaber, der er kendetegnet ved:

- At være meningskabende for den enkelte og fællesskabet
- Faglig og social trivsel for alle børn
- Faglig progression for alle elever

Strukturelle tiltag:

Ledelsen skaber gode rammer for læringsmiljøer, der understøtter inkluderende læringsfællesskaber ved at skabe mulighed for og understøtte en bred palette af tiltag herunder:

- Brug af to medarbejdere i klassen samtidig. Herunder sikre at deres roller og funktioner er veldefinerede og at de er i stand til at arbejde efter en kollaborativ undervisningsmodel, der er kendetegnet ved fælles planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisning samt en tæt og konstruktiv kommunikation.
- Turboforløb med afsæt i forefindende data om trivsel og faglig progression.
- Læring i mindre læringsfællesskaber, fx ved hjælp af holddannelse og med fokus på den enkelte elevs læringsstrategier.
- Aktiviteter der bidrager til øget socialt samspil og interaktion mellem elever fx Cooperative Learning, hvor eleverne samarbejder efter bestemte principper med henblik på læring. Læringen ved Cooperative Learning foregår oftest i teams, som skal fremdrage den optimale synergieffekt, hvor helhedens samlede indsats er større end de enkelte elevers indsats i læringsarbejdet.
- Brug af støttepersoner med en særlig opmærksomhed på betydningen for relationen mellem læreren og eleven og hele fællesskabet.

Ledelsen skaber rammerne for de pædagogiske medarbejders arbejde i professionelle læringsfællesskabers arbejde med:

- Tydelighed, struktur og genkendelighed.
- Målstyret læring.
- Undervisningsdifferentiering og målrettet didaktik – alle børns læring.

Anbefalinger i SFI rapporten:

- **Prioritere fagligheden for alle elever, så elever med særlige behov også udvikler sig, så meget de kan rent fagligt.**
- **At vi i Billund Kommune skaber rummelige klasser, fx ved hjælp af tydelighed og struktur, flere voksne i klasserne og muligheder for at udøve undervisningsdifferentiering, fx ved hjælp af holddeling.**
- **Lave særlige tilbud til elever, der har behov for det. Tilbuddene skal være fleksible. Det konkrete tiltag bør afhænge af de(n) konkrete elev(er)s særlige behov. Tiltagene bør inkludere handleplaner for eleverne, tydelighed og struktur samt ikke mindst kontinuitet, så længe behovet er der.**

Processuelle operationelle mål:

Tydélighed om at et styrket læringsmiljø er en gevinst for alle elever.

Fokus på læring og trivsel suppleres med et øget fokus på elevernes sociale og personlige kompetencer.

Processuelle tiltag:

Vi har fokus på en alsidig skoledag, der motiverer eleverne. Elementer heri er legende, eksperimenterende og skabende læreprocesser og forskellige måder at lære på.

Vi arbejder med, at eleverne oplever at være en del af et fællesskab, hvor:

- De ser hinandens styrker
- De tager hensyn til hinanden
- De respekterer og anerkender hinanden

Anbefalinger fra ekspertgruppen:

- Et bedre sprog og begrebsbrug – væk fra inklusion til inkluderende læringsmiljøer. Et styrket læringsmiljø er en gevinst for alle elever – og særlig elever med særlige behov
- Større fokus på faglig progression og trivsel hos den enkelte elev – og en større sikkerhed for, at elever med behov får den støtte, de har brug for.
- Fokus på læring og trivsel suppleres med et øget fokus på elevernes sociale og personlige kompetencer, samtidigt skal elevperspektivet være omdrejningspunktet.

Hvad siger forskning:

Inkluderende undervisning (såfremt de rette ressourcer og forudsætninger er tilstede) har positive effekter på såvel elever med særlige behov og forudsætninger som elever uden særlige behov (bl.a. Cologon; Dyssegaard; Farrell; Erten & Savage)

Børn med særlige behov har ofte brug for meget struktur og tydelighed – tydelige målsætninger og en klar struktur for inklusionstiltag. (Amilon, Dyssegaard & Larsen)

To medarbejdere i klassen har en positiv effekt i forhold til inklusion, når deres respektive roller og funktioner er veldefinerede, og de er i stand til at arbejde efter en kollaborativ undervisningsmodel (kendetegnet ved fælles planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisning samt en tæt og konstruktiv kommunikation). (Dyssegaard & Larsen)

Implementering, opfølgning og kommunikation

I *bilag 5* findes en overordnet handleplan for de fælleskommunale tiltag i strategien for inkluderende læringsmiljøer. I *bilag 6* er videre skitseret en overordnet implementeringsplan for strategien.

Skolernes ledelse arbejder med de fælleskommunale tiltag ud fra den overordnede handleplan for fælleskommunale tiltag. De udarbejder en handleplan, som desuden indeholder deres lokale tiltag til udmøntning af strategien for inkluderende læringsmiljøer. I forhold til de lokale tiltag prioriterer og fastsætter skolerne disse ud fra, hvor de er henne, hvilket er afgørende for rækkefølgen af tiltagene. Skolerne skal forholde sig til og arbejde med samtlige operationelle mål og tiltag i strategien for inkluderende læringsmiljøer. Skoleledelserne skal sikre, at deres pædagogiske medarbejdere er bekendte med strategien og at de i praksis arbejder med udmøntning af tiltagene.

Bestyrelserne følger løbende op på tiltagene både de fælleskommunale og de lokale tiltag, der er sat i værk til udmøntning af strategien.

Forvaltningen afholder årligt et pædagogisk dialogmøde med de enkelte skolers ledelse, hvor der følges op på såvel de fælleskommunale som de lokale tiltag og handleplaner.

Af implementeringsplanen fremgår ligeledes, at forvaltningen årligt afholder et møde med et kommende fælles elevråd for Billund Kommune for at få en dialog om, hvordan eleverne oplever, at strategien lever i dagligdagen. Forvaltningen afrapporterer til Børne- og Kulturudvalget.

Forvaltningen afrapporterer ligeledes til Børne- og Kulturudvalget, hvilke lokale tiltag skolerne har iværksat med afsæt i deres udfordringer og strategien for inkluderende læringsmiljøer.

Der afholdes årligt et dialogmøde mellem Børne- og Kulturudvalget og de enkelte skolers ledelse med deltagelse af børne- og kulturdirektøren, skolechefen og en skolekonsulent om udmøntningen af strategien for inkluderende læringsmiljøer.

Kvalitetsrapporten for skoleåret 2018/19 vil indeholde en status på målene i strategien for inkluderende læringsmiljøer. Rapporten behandles i 1. kvartal 2020 af Børne- og Kulturudvalget.

Bilag 1: SFI's anbefalinger på baggrund af deres evaluering i 2015/2016 af inklusionsindsatsen i Billund Kommune

Billund Kommune:

- Prioriterer fagligheden for alle elever, så elever med særlige behov også udvikler sig, så meget de kan rent fagligt.
- Skaber rummelige klasser, fx ved hjælp af tydelighed og struktur, flere voksne i klasserne og muligheder for at udøve undervisningsdifferentiering, fx ved hjælp af holddeling.
- Laver særlige tilbud til elever, der har behov for det. Tilbuddene skal være fleksible, forstået på den måde, at det konkrete tiltag bør afhænge af de(n) konkrete elev(er)s særlige behov. Tiltagene bør inkludere handleplaner for eleverne, tydelighed og struktur samt ikke mindst kontinuitet, så længe behovet er der. Det er bl.a. vigtigt at sørge for, at der også er tilbud til de stille børn med særlige behov, som kan blive overset i dagligdagens travlhed.
- Bliver bedre til at dele viden på skolerne og på tværs i kommunen, fx ved at systematisere den uformelle videndeling, så man kan bruge kolleger med særlig viden på et område til fx supervision. Det kan også være ved at gøre PPR-hjælpen mere lettilgængelig og systematisere brugen af andre videnkilder i kommunen.
- Sørger for at tænke helhedsorienteret om barnet og koordinere mellem de kommunale systemer i de tilfælde, hvor det er nødvendigt.
- Sørger for, at der er fleksibilitet i tilbuddene, så børn, der ikke trives eller udvikler sig fagligt i folkeskolens almenundervisning, får et andet relevant (special-)tilbud, og at der ikke går for lang tid fra, at problemstillingen konstateres, til der rent faktisk handles på den.
- Fokus på frikvarterer
- Kommunikation med forældre.
 - Anbefaler så meget åbenhed som muligt om børnenes forskelligheder, herunder deres særlige behov. Det gælder både over for klassekammeraterne og de andre forældre.
 - Anbefaler en så stor åbenhed som muligt ved konkrete episoder for at undgå rygtedannelser, og at forældrene bliver utrygge.

Bilag 2: Ekspertgruppens afrapportering på udfordringer og anbefalinger, maj 2016

Ekspertgruppens afrapportering på udfordringer og anbefalinger, maj 2016:

- Et bedre sprog og begrebsbrug – væk fra inklusion til inkluderende læringsmiljøer. Et styrket læringsmiljø er en gevinst for alle elever – og særligt elever med særlige behov.
- Større fokus på faglig progression og trivsel hos den enkelte elev – og en større sikkerhed for, at elever med behov får den støtte, de har brug for.
- Fokus på læring og trivsel suppleres med et øget fokus på elevernes sociale og personlige kompetencer.
- Elevperspektivet skal være omdrejningspunktet.
- Bedre og mere synlig prioritering af indsatser og ressourcer på alle niveauer.
- Fokus på en tidlig indsats både i forhold til opsporing, forebyggelse og foregribende indsatser.
- En bedre adgang til viden og hjælp.
- Styrket praksisnær kompetenceudvikling.
- Styrket forældreinddragelse og –ansvar.

Bilag 3: Forskning på området

Forskning på området i forhold til **proceskvalitet**:

- Det er et væsentligt element i at udvikle skolen i en inkluderende retning, at der er et fælles værdi- og vidensgrundlag for inklusion i skolen. En fælles forståelse for, at alle elevers læringspotentiale, samt udvise respekt for elever med særlige behov. (Nind)
- Inklusion kræver, at skolen tilpasser sig eleverne med særlige behov og ikke omvendt. (Qvortrup & Qvortrup)
- Lærernes holdning til inklusion har vist sig at have en afgørende effekt på den faglige udvikling hos børn med særlige behov. (Dyssegaard & Larsen)
- Inkluderende undervisning (såfremt de rette ressourcer og forudsætninger er tilstede) har positive effekter på såvel elever med særlige behov og forudsætninger som elever uden særlige behov (bl.a. Cologon; Dyssegaard; Farrell; Erten & Savage)
- Lærerne skal indgå i et pædagogiske fællesskab, enten med kollegaer på skolen eller uden for skolen, for at elever med særlige behov effektivt kan inkluderes i almenundervisningen. (Sheehy)
- Et godt samarbejde med forskellige aktører uden for selve skolen er en forudsætning for god inklusion.
- Samarbejde med forældrene er en væsentlig forudsætning for vellykket inklusion. (Amilton)

Forskning på området forhold til **strukturel kvalitet**:

- Børn med særlige behov har ofte brug for meget struktur og tydelighed – tydelige målsætninger og en klar struktur for inklusionstiltag. (Amilton, Dyssegaard & Larsen)
- Vellykket inklusion kræver, at lærerne har instruktion og efteruddannelse i interventionstiltag over for elever med særlige behov, adgang til resourcepersoner, som kan yde supervision og støtte direkte i undervisningen, samt kendskab til evidensbaserede undervisningsmetoder og interventionstiltag målrettet elevernes særlige behov. (Dyssegaard & Larsen)
- To personer i klassen har en positiv effekt i forhold til inklusion, når deres respektive roller og funktioner er veldefinerede, og de er i stand til at arbejde efter en kollaborativ undervisningsmodel (kendetegnet ved fælles planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisning samt en tæt og konstruktiv kommunikation). (Dyssegaard & Larsen)
- Elever i de højere klasser trives generelt bedre i specialtilbud, hvor de ikke føler sig mindre fagligt kompetente end deres klassekammerater. (Dyssegaard & Larsen)

Bilag 4: Strategiske mål i politikkerne

Afsættet for strategien er de strategiske mål i politikken for udviklende fællesskaber, skolepolitikken og Med barnet i centrum v. 2. Politikken for udviklende fællesskaber indeholder dog ingen indholdsmæssige mål.

Strategiske mål i skolepolitikken for **kompetente professionelle pædagogiske medarbejdere:**

I skolen:

- møder vi professionelle, engagerede og empatiske voksne
- har vi stærke medarbejder-elev relationer, hvor alle bliver set, hørt og anerkendt
- skaber vi de bedste resultater for eleverne i professionelle læringsfællesskaber

Strategiske mål i skolepolitikken for **forældrerolle og forældresamarbejde:**

I skolen:

- er vi tydelige i vores forventninger til forældrene og betydningen af forældrenes engagement i deres barns skolegang. Både i forhold til det enkelte barn og til fællesskaber.
- er elevernes læring et fælles ansvar. De professionelle ser forældrene som en ressource og inviterer dem til aktivt at deltage i deres barns læring. Skole-hjem-samarbejdet er anerkendende og differentieret.
- skaber og vedligeholder vi sammen fællesskaber for både elever og forældre, så hele familien oplever samhørighed og er naturlige ambassadører for skolen.
- er der dialog mellem skolen og forældrene til gavn for eleverne. Problemer og udfordringer anerkendes. Der er en bevidsthed om, at det er vigtigt at fortælle de gode historier for at styrke fællesskabet og samarbejdet.

Med barnet i centrum v. 2:

Vi inddrager barnet, forældrene og det private netværk som en naturlig og ligeværdig ressource i det tværfaglige samarbejde.

Strategiske mål i skolepolitikken for **overgange - rettidig indsats**

Vi samarbejder forpligtende og systematisk ved overgange, så børnene oplever sammenhæng mellem institutioner. Vi sikrer, at nyttig information om barnet er tilgængelig i overgangssituationer.

Forudsætninger:

- Forpligtende samarbejde mellem professionelle, elever og forældre
- At det er klart og tydeligt, hvad der er muligt for at sikre, det der er bedst for barnet – barnets tarv.

Med barnet i centrum v. 2:

I Billund Kommune prioriterer vi det tværfaglige samarbejde højt. Børn og unge, som er i vanskeligheder, skal opleve, at der sker en tidlig, forebyggende indsats, og at samarbejdet mellem fagpersoner er koordineret, sammenhængende og helhedsorienteret.

Strategiske mål i skolepolitikken for **pædagogisk praksis:**

I skolen understøtter vi legende, eksperimenterende og skabende læreprocesser og forskellige måder at lære på.

I skolen skaber vi balance mellem lysten til og kravet om læring ved:

- At vi har struktur, tydelige rammer og høje forventninger til eleverne.
- At vi samarbejder om målstyret læring.
- At give feedback med fokus på nærmeste udviklingszone.

I skolen udvikler eleverne erkendelse og fantasi. De får tillid til egne styrker og kan tage stilling og handle.

I skolen udfordrer vi eleverne, så de udvikler deres kompetencer gennem praksisnær undervisning og i læringsfællesskaber.

I skolen oplever eleverne at være en del af et fællesskab, hvor:

- De ser hinandens styrker
- De tager hensyn til hinanden
- De respekterer og anerkender hinanden

Med barnet i centrum v. 2:

Med en ressourceorienteret tilgang mener vi, at vi har øje for, hvordan vi hver især kan bidrage til løsningen, og at vi ser på relationer og samspil fremfor det enkelte barns adfærd.

Bilag 5: Overordnet handleplan for de fælleskommunale tiltag i strategien for inkluderende læringsmiljøer

Fælles tiltag	Tidspunkt	Ansvarlig
<p>Fælles praksisnær kompetenceudvikling af pædagogiske medarbejdere og pædagogiske psykologiske rådgivere, PPS – evt. ved udbredelse af det nuværende kompetenceforløb i Familie og Forebyggelse og i forlængelse af Program for læringsledelse.</p> <p>Herunder styrkelse af elevperspektivet – elevinddragelse i de pædagogiske medarbejders arbejde</p>	Opstart skoleåret 2018/19	Skolechefen, Morten Kirk Jensen og leder af PPS, Maria Sloth Christensen med inddragelse af skolelederne
<p>Skærpet fokus på læringsfællesskabet og arbejdet med handleplaner i hht. Med barnet i centrum v. 2</p>	2018 til 2021	Skolechefen, Morten Kirk Jensen og leder af PPS, Maria Sloth Christensen med reference til den tværfaglige styregruppe for det tværfaglige samarbejde, som Børne- og Kulturdirektøren er formand for
<p>Systematisk videndeling og træning i anvendelse af metoder i en inkluderende praksis</p>	Elementer heri indgår allerede nu som en del af Program for Læringsledelse og udvikles løbende	Skolechefen, Morten Kirk Jensen og lederen af PPS, Maria Sloth Christensen Tovholder: Louise Greve, skolekonsulent
<p>Styrkelse af AKT netværket og de faglige netværk i forhold til deres rolle med kollegastøtte, vejledning i både forberedelsen og i praksis for at understøtte læringsfællesskabet, holde fokus på faglig progression, differentiering og inkluderende læringsmiljøer</p>	Opstart skoleåret 2018/19	Skolechefen, Morten Kirk Jensen Skolekonsulenterne er tovholdere på netværksmøderne generelt. For AKT netværket er det Gitte Madsen og Anja Petersson, hvilket evt. ændres til Gitte eller Anja og Louise Greve, skolekonsulent

Fælles tiltag	Tidspunkt	Ansvarlig
<p>Fortsat udvikling af samarbejdet mellem skolelederne, konsulenterne i skolestaben og de pædagogiske psykologiske rådgivere i PPS herunder styrkelse af den praksisnære vejledning af professionelle læringsfællesskaber. Det kan være ved at yde supervision, støtte direkte i undervisningen, på arbejds møder og i pædagogisk forum og ved at styrke kendskabet til evidensbaserede undervisningsmetoder og interventionstiltag målrettet elever med særlige behov.</p> <p>De pædagogiske psykologiske rådgiveres rolle som ressourcepersoner i Program for Læringsledelse indtænkes.</p>	<p>Opstart skoleåret 2018/19</p>	<p>Lederen af PPS, Maria Sloth Christensen og skolechefen, Morten Kirk Jensen</p>
<p>Styrkelse af dialogen mellem skolerne, PPS, Familieafdelingen, Familieindsatsen, fritids- og foreningslivet og forældrene</p>	<p>Arbejdet pågår allerede og skal løbende styrkes</p>	<p>Chefgruppen for Børn og Kultur er ansvarlig for at etablere gode rammer for dialogen og for det tværgående samarbejde.</p> <p>Et eksempel på styrkelse af dialogen er projektet SFVUAD: Skolehjem samarbejde /forældresamarbejde</p> <p>Tovholder: Iben Stavnsbo Sørensen</p>
<p>Styrkelse af overgange fra dagtilbud til skole – helhed i barnets hverdag herunder sikre at nyttig information om barnet er tilgængelig i overgangssituationer.</p>	<p>Igangsættes efter Byrådets vedtagelse af dagtilbudspolitikken den 19. december 2017</p>	<p>Dagtilbudschefen Lisbeth Østergaard Skolechefen og Morten Kirk Jensen.</p>

